

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 64 2020 • Årgang 37 • ISSN online 2446-0648 • www.buks.dk

Claus Jensen og Lisbeth Saugmann

Børnehaven Bentesvej

– Hr. Ning, Revlementet og andre fortællinger

Resumé

Børnehavens historie er en ret så væsentlig del af dansk børnekulturhistorie, sådan som den har udfoldet sig over en 50-årig periode. Hvordan gjorde man dengang i 1970'erne, da grundlaget blev skabt for megen nutidig pædagogik med afsæt i børns leg og kreativitet? Kan man fortsat inspireres og lære af, hvad den tids faktiske børn og pædagoger faktisk foretog sig i deres hverdag? Det vil tidsskriftredaktionen mene. Derfor sætter vi i dette og de følgende numre af BUKS spotlight på nogle af de dokumenter, et børnekulturhistorisk arkiv kan indeholde. To forfattere, der i 1970'erne begge var aktive som pædagoger i Børnehaven Bentesvej, Aarhus, dokumenterer og viderebringer nogle af deres oplevelser og erfaringer. Deres fokus vil være på de mange selvproducerede bøger og tekster, de lavede dengang før digitaliseringen satte nye standarder og mulighedsbetingelser for en sådan produktion. De supplerer med en række erindringshistorier om dagliglivet i netop dén børnehave, hvor man gjorde op med tidens trend og læringsfilosofi: den strukturerede pædagogik.

Nøgleord

børnehave; selvproduktion; fortælling; historie; dokumentation

Introduktion

Børnehaven Bentesvej eksisterer ikke længere som andet end erindring. Det var en lille 20 børns børnehave placeret i en lejlighed i en blok midt i Gellerupplanen, Aarhus. Oprettet af Foreningen Frie Børnehaver og fritidshjem i det omfattende moderne byggeri, der blev udbygget i starten af 1970'erne. Siden blev børnehaven overdraget til kommunal drift og blev drevet som sådan frem til 2003, hvor børnehaven blev lukket. De små børnehaver blev vurderet til at være for dyre i drift sammenlignet med de større institutioner, der var blevet normen op gennem 1980'erne.

Blokken, som børnehaven var en integreret del af, er også væk. Den blev jævnet med jorden i forbindelse med en modernisering af Gellerupplanen i 2007, hvor flere blokke blev fjernet og erstattet af brede veje.

Ikke alt er væk og asfalteret, der er stadig noget tilbage. Og bagerst i skabe og på private lofter har vi, som tidligere ansatte, gemt materialer fra børnehaven. Tekster og fotos fra børnehavens guldalder, som vi ikke kunne skille os af med. Det meste af materialet er skabt i perioden 1976 til 1982. Det er mange år siden, og det kan jo ikke blive liggende på loftet, så vi var nogle gamle kolleger, der mødtes for at beslutte, hvad der skulle ske med mapper og fotos.

Daginstitutionernes Museumsforening, Aarhus er et oplagt sted at aflevere materialet til. Her kan det arkiveres forsvarligt, og herfra vil det kunne findes frem, hvis forskere eller andre senere får lyst til at fordybe sig i den historiske periode, hvor der var store diskussioner om indhold og struktur i børnehaverne, men hvor der også blev eksperimenteret på livet løs.

Vi synes nemlig, det er materiale, som er brugbart både som dokumentation af børnehavelivet dengang og som inspiration til børnehaveliv i dag. Vi var med til at give børnene 'stemme-ret', vi fandt måder, hvorpå det var *dem*, der kunne fortælle i både ord og billeder om *deres* liv, vi arbejdede med respekt for *børneperspektivet*. Som illustreret på de efterfølgende sider og i nedenstående link:

<https://buds.dk/wp-content/uploads/2021/03/bb-tosse-historier.pdf>

① **FISKERIHAVNEN.** 19. SEPT. 1980

VI STARTEDE IDAG MED AT TAGE PÅ FISKERIHAVNEN. JAN HAUDE FRIDAG OG EA SKULLE TIL TANDLÆGE, SÅ DET VAR KUN SINE, DIANA, RASMUS OG DORTHE DER VAR AFSTED. - NIELS OG FLEMMING VILLE GERNE MED OS, SÅ DE TOG OGSÅ MED.

VI BEGYNDTE MED AT SE PÅ FISKEKUTTERNE UDE FRA BROEN. - DORTHE SAGDE TIL OS MANGE GANGE, AT VI SKULLE PASSE PÅ, SÅ VI IKKE FALDT I VANDET. - MEN LIGE PLUDSELIG VAR HUN SELV LIGE VED AT FALDE I, FORDI HUN IKKE SÅ SIG FOR, DA HUN TRÅDTE ET SKRIDT TILBAGE, FORDI HUN SKULLE TAGE ET BILLEDE AF FISKENE.

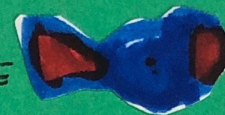

UDE PÅ BROEN FANDT VI SØSTJERNER OG SØPIND-SVIN. DER VAR OGSÅ MUSLINGE-SKALLER, SOM VI SAMLEDE SAMMEN OG TOG MED HJEM.

DA VI HAUDE KIGGET LIDT PÅ SKIBENE, SKULLE VI SPISE VORES MAD. - MEN FØRST SKULLE VI KØBE MÆLK OG PÅLÆG OG CACAOMÆLK. - LIGE PLUDSELIG DA VI GIK UD FRA KØBMANDEN MØDTE VI SØREN.

SØREN HAR EN FISKEKUTTER, SÅ VI FIK LOV TIL AT KOMME PÅ BESØG OG SPISE VORES MAD DER.

SØRENS CYKEL OG FISKEKUTTER.

DA VI HAUDE SPIST, FIK VI LOV TIL AT SE, HVAD DER VAR PÅ SKIBET.

VI ÅBNEDE DØREN TIL KAHYTEN OG KRAULEDE DERNEDE. - I KAHYTEN VAR DER KØJER - EN SKORSTEN OG ET KØKKEN MED EN KAFFEKANDE.

Hr. Ning – en fortælling om lyde og tosehistorier

Leg, eksperimenter med lyde og ord er en væsentlig aktivitet, især blandt børn og kunstnere.

En flok børn leger »Kom Hjem«. Det har de leget mange gange før efter bestemte regler.

De har lært legen af en voksen, som plejer at lede den. Nu leger de den selv og på deres egen måde.

De sidder i en kreds og slår med stikker på gulvet. De slår rytmer. Nogen slår iltert og vildt. Opslugte hamrer de løs, lader sig fange af lyden og gør det endnu hidsigere. Indimellem ser de på de andre, griner, efterligner hinanden og spiller sammen.

Andre slår mere stilfærdigt og prøvende. De ser ud til at være optaget af noget, som er dejligt, men også overvældende. Lidt efter lidt slipper de al forsigtighed, og så handler det kun om at give sig hen og slå løs.

Ikke alle spiller. Der er børn, der går rundt uden om kredsen og klapper de spillende på håret, hopper og finder på sjove trin.

En af dem, der går rundt, sætter sig med et hop ned på en tom plads og tager nogen stikker, slår grinende løs på gulvet og stemmer i en høj lyd. Andre fanger lyden og gør den endnu højere, de sætter sig også og slår med stikker. En stund sidder alle børn og spiller. Så rejser en enkelt sig og hopper uden om kredsen og klapper blidt hver enkelt oven på hovedet. Endnu en rejser sig, han hopper sidelæns og nusser alle hårtoppene.

Det breder sig. En stund er de fleste oppe på benene, bevæger sig rundt og laver lyde, der opfanges af andre og som kastes tilbage i nye tonearter og variationer.

Bevægelsen stilner af, igen er mange i gang i et samspil med stikker og lyde, der strømmer fra deres mund.

En leg børn imellem, vel at mærke små børn. En leg med sin struktur og orden, der holder den sammen, og som de hver især bruger på deres egen måde til at gøre det, de har lyst til, netop når de har lyst til det. Det være sig at sidde og spille og synge med lyde, der er gode at have i munden og i rummet, eller danse, hoppe, løbe rundt om de andre, røre ved dem og synge til.

Det er en leg, hvor der er plads til enhver.

Ingen eller alle er den. Enhver er centrum i legen uden at have andres fokus på sig og uden at skulle præstere noget andet, end det man gør. Det er en leg, der giver enhver deltager optimale muligheder for at udfolde sig i et trygt fællesskab.

Er man opmærksom og spidser øre kan man støde på den slags leg alle vegne, fx på togrejsen:

Toget en lørdag morgen fyldt op af rejsende med store weekendtasker.

Træthed i kroppen, det flimrende landskab udenfor, tætheden i kupeen trænger sig på som et ubehag. Den tur er noget, der bare skal overstås, men så bryder en levende stemme gennem fjernheden med et nærvær, som forandrer.

Dør sidder han. Skråt overfor sammen med sin mor og søster. En knægt på 7-8 år.

Han skal til Herning. Veloplagt smager han på ordet i samme rytme som toget: Herning, Herning, Herning, ændrer det så til hr. Ning og griner tilfreds.

Hr. Ning, fru Ning. Søsteren følger fornøjet med, hopper i sædet og gentager broderens påfund. Hr. Ning Fru Ning.

Drengen kigger interesseret ud ad vinduet og rundt i kupeen, hvor de øvrige rejsende sidder med hvert sit i en lukket attitude, og han fanger ind, hvad der umiddelbart kan bruges til at gøre denne tur til en rigtig rejse. En rejse, hvor han åbent tager imod, hvad der byder sig, former det og gør det til sit i en egen skabelsesproces.

Skanderborg – Skand – Brand – Ry – By Ryby Rybyy, han eksperimenterer med stød og rytme, Byyry, Fyyryy, Fyryyy.

Indimellem kommenterer han det skiftende landskab, der åbner op for ønsker og erindringer. Søerne, "Åh at sejle ud på et stort sejlskib", så vender han sig mod sin mor og spørger, om hun kan huske dengang med færgen, hvor den vippede så vildt, så de gik skævt, og alle tallerkner faldt af bordene.

De nye steder, der dukker frem, får hver gang overtaget for erindringens fælles historie. Hvert nyt stednavn, først præsenteret over højtaleren på myndigt århusiansk for dernæst at stå med store bogstaver ved hver station, giver stof til nye ordlege, afprøvninger af sprogets utallige muligheder og omskrivninger til mere bramfri udtryk: Svejbæk, Svajbæk, svajer, svajpik.

Med sit åbne nærvær gør han hvert navn og sted til noget særligt, udover at være det, det i forvejen er, nemlig udmærkede stednavne med hver deres oprindelse og historie og betydning for dem, der bor eller stammer derfra; nu bliver det vedkommende for ham selv og for dem, der lægger øre til, i modsætning til den sædvanlige måde at tilbagelægge en strækning på, hvor hvert ophold og hver station er en irritation og en detalje, der markerer, at man nærmer sig sit mål.

Udover at skulle til Hr. Ning, et mål han tydeligt glædede sig til, gjorde han med sit nærvær og sin kreative leg med sproget, rejsen til et mål i sig selv med sin særlige kvalitet og værdi.

I børnehaven Bentesvej var der ikke krav om korrekt sprogbrug eller regler for, hvordan en historie skulle være skruet sammen. Der var plads og rum for alle mulige sproglige udfoldelser og de blev ofte skrevet ned. Det var med til at gøre børnene særdeles aktive. De oplevede, at deres egne historier blev brugt på lige fod med fine billedbøger. Også her kan legen med lyde og ord blive til en rejse med et mål i sig selv og med sin særlige kvalitet og værdi:

En yndet form var tosehistorier, for da kan alt lade sig gøre, og den slags historier blev fortalt grinende over egne og kammeraters indfald.

I følgende tosehistorie er børn og en voksen i gang. Den voksne er mest sekretær, men kommer også med enkelte indfald.

Børnene gør det samme som drengen i toget, taler om det de ser og hører og bygger videre med rim, med forskellige indfald – og alle bidrag skrives ned. Det skal nævnes, at det ofte foregik i et tempo, så det var svært at følge med i nedskrivningen, men tempoet er med til at give energi til flere påfund.

*Børnene sidder i en sofa
børnene sidder og synger og læser og snakker
og gaflen har mange takker
Lars har en hat på sin sko
og hiver i en elastik.
Jonathan piller i næse
og Gitte skubber så vi ik`ka`læse
Får en sur sko
Og Huyn slår en prut
Peter og bøf og hakkebøf
fisk og loppeprut
slæde -
og Lars køber en hue
Lars har ingen hue
Køb en ny hue
Lars faldt ned i vandet
– og så løb historien ud i sandet.
(Jonas, Gitte, Brian, Jonathan, Lars, feb. 82)*

En anden tossehistorie er endnu mere fri improvisation, hvor to drenge med grin og høj energi leger med lyde og rim:

*Hakkebøf og øf øf øf
og håndklæde og hundeklæde
hakkegokke og gokke lille sødde
Hudda bange bange og Kristian bange
hakke gokke og trapper
Sån træde og en frø hale
og en tusch og en rutsje-
bane os nogen som russer på en rutchebane
krukke og dukke lukke
Far
har maven bar.
(Thorbjørn og Jonas, feb. 82)*

Er de voksne mere interesserede i tilrettelagt sprogstimulering og optaget af, at de skal lære børnene at formulere sig på bestemte måder, ja så kan små børns leg med æstetiske udtryk let overhøres og neddæmpes, som noget uden særlig værdi til trods for, at det børnene gør, er at udforske sprogets muligheder.

Den kunst og kultur, som vi voksne anerkender og får næring af, er skabt gennem årelang øvelse, leg, træning, kiksede forsøg i at lære basale færdigheder, som grundlag for et kunstnerisk udtryk.

Kun ved at mestre håndværket er det muligt at løfte sig til sublime udtryk i vilde improvisationer i f. eks jazz, hiphop, teatersport.

Børns leg med sproget har værdi i sig selv, og samtidig er det en konstant øvelse i at kunne mere både alene og sammen.

Mange former for udtryk kræver også åbenhed og øvelse i at kunne modtage. Det være sig både små børns ordlege og avancerede kunstneriske udtryk.

Meget kan virke uforståeligt eller måske frastødende første gang man uforberedt bliver konfronteret med et nyt og anderledes æstetisk udtryk.

Teater, drama og hverdagshistorier

Børnehavens samling af bøger omfatter også fortællinger om hverdag, og hvad vi hver især oplever.

En lille gruppe var i teatret. En femårs dreng blev særligt optaget og betaget af teater forestillingen. På vej hjem talte han konstant om det, han havde oplevet og pointerede igen og igen, at når vi kom hjem, skulle vi skrive om det, vi havde oplevet.

Der var knap tid til at komme af overtøjet og lige hjælpe de andre, der havde været med, før drengen stod ivrigt og hev papir og pen frem, så jeg kunne skrive om stykket. Han fortalte hurtigt og meget detaljeret, og der blev skrevet i hastigt tempo. Omsider holdt han pause for at tænke sig om.

Jeg læste hans fortælling for ham, han kom med et par tilføjelser og var så tilfreds. Hans fortælling blev skrevet ren og læst op for de andre børn, men den kom ikke med i den fælles samling af bøger. Historien var nemlig så vigtig for ham, at han ville have den med hjem, så hans familie også både kunne høre og læse om det fantastiske han havde oplevet.

En anden historie handler om et drama, som Allan selv var ude for den dag han blev kørt ned, nede ved centret af en knallert:

Vi var nede i centret for at købe slik. Og mor og far købte rugbrød og franskbrød.

Så skulle jeg og Uffe løbe om kap, døren åbnede, og vi løb ned mod bilerne.

Jeg så ikke knallerten, men den ramte mig.

Og så sad jeg og hylede. Så gik og så løb Uffe ind og sagde det.

Så kom Steen og bar mig.

Så skulle jeg prøve at stå, men det kunne jeg ikke.

Så bar far mig helt hen til bilen.

Så satte jeg mig ind i bilen.

Så satte mor og far sig ind i bilen.

Så kørte vi.

Og så kørte vi hjem med mor.

Og så kørte vi på hospitalet.

Så blev jeg lagt ned på sådan én, der har to hjul på.

Og så blev jeg kørt ind for at blive vasket.

Og så kom der en mand og kørte mig ind på stue to.

Men første var jeg blevet opereret.

Der fik jeg sådan et lille stik. Ved albuen.

Da jeg vågnede, var jeg inde på stue to.

Slut. Kommalut. Kommaprut.

Rip Rap Rup nu er historien ude.

Måske knap så fuld af ydre dramatik, men lige så detaljeret er Eas fortælling om hendes mors arbejde og om det, der sker en almindelig dag i en vuggestue.

*Gudrun skifter de små.
Så tager hun bleerne af og smider dem i skraldespanden.
Så skal hun have fundet en snip og en ble.
Så skal hun først have bleen på og så snippen.
Og så skal bukserne på.
Og så skal hun have løftet barnet ind i alrummet.
Og så skal hun have skiftet en mere.
Og så skal hun gi de to, hun har skiftet tøj på.
Og så skal de sendes ud.
Og så går hun selv ud.
Og så skifter de andre også to.
Og så skal de selv ud.
Og så skal de ind og sove.
Og så skal de op og have frugt.
Og så skal de igen ind i alrummet og lege.
Og så skal de voksne til at rydde noget af det op.
Det som de små ikke leger med.
Og så skal nogen af børnene hjem.*

FARVEL

Der var en tid, hvor børn kunne gå både i børnehaveklasse og i børnehave.

Det gav en tryghed for børnene, at de efter de tre timer i børnehaveklassen kunne vende tilbage til den børnehave, de kendte så godt.

Det gjorde også, at man fra børnehavens side kunne forberede de yngre børn på deres fremtid ved at besøge en af deres ældre kammerater i deres børnehaveklasse.

Det faldt nu ikke altid lige heldigt ud:

*En lille gruppe børn var på et aftalt besøg i Nannas børnehaveklasse.
Alle sad på deres pladser, enkelte snakkede lidt og vred sig på stolen og fik besked på at være stille.
Der skulle synges, alle børnene fik uddelt sangbøger. Det tog sin tid.
Så fik de besked på at slå op på en bestemt side og finde et billede, læreren viste dem.
Det tog sin tid.
Nogle bladrede løs i sangbogen. Læreren viste igen billedet.
Det var en sang, som alle kendte, og ingen kunne læse endnu.
Da alle havde slået op, så læreren efter om det var det rigtige sted.
Det tog sin tid.
Så kunne sangen begynde.
Der blev sunget uden glød, og da sangen var til ende, fik børnene besked på at finde endnu et billede i sangbogen.
På vej hjem fra besøget i Nannas børnehaveklasse var børnene påfaldende tavse, indtil Kristian med overbevisning i stemmen udbrød: – Jeg skal aldrig gå i skole.*

I Maibritts børnehaveklasse er der sjovere at være. Hun kommer ind imellem ind ad døren i børnehaven efter endt skolegang med spørgsmålet: – Vil I høre en vits?

Og så er hun straks med i fællesskabet. Vejen til og fra skole er heller ikke et problem. Hun har lært at råbe op og slå fra sig, hvis nogen generer hende undervejs. Det fortæller hun glad og gerne om.

Hun har også tjek på, hvad de foretager sig en almindelig dag i skolen:

I børnehaveklassen.

Først tager vi vores gymnastiktøj frem.

Og så går vi ind i gymnastiksalen.

Og så tager vi tøjet af.

Og så begynder vi at lave gymnastik.

Hestegalop.

Så løber vi rundt i salen.

Så henter vi nogle skamler.

Og så laver vi slalom.

Vi løber ind og ud mellem skamlerne.

Så skal vi op og tage tøj på igen.

Og så går vi op i vores børnehaveklasse.

Så laver vi opgaver.

Så laver vi fællesopgaver.

Så henter de mad.

Og så spiser vi mad.

Og så går vi hen og tar tøj på.

Og så går jeg i børnehave.

Regler

Børnehaver var i 1970'erne fyldt med regler. Sådan var det også i Børnehaven Bentesvej. Der var regler her og der og alle vegne.

Der var mange ting, man skulle, og rigtig mange ting, man IKKE skulle. Sådan er det sikkert stadig i mange børnehaver, hvor man nemt kan have glemt, hvorfor reglerne overhovedet blev lavet. Regler kan være gode at have, men de kan også være en irriterende spændetrøje.

Den type diskussioner var vi mestre i at kaste os ud i i den periode. Her kunne vi fortabe os i filosofiske vinkler, som kunne være ret luftige, men der var jo næsten altid en løsning i den konkrete praksis, der skulle på plads, så vi beholdt alligevel jordforbindelsen.

I børnehaven var der oparbejdet en stærk tradition for at lave tegninger og historier. På sæt og vis lignede mapperne de familiealbums, der dengang kunne lægges frem på sofabordet, når man skulle fortælle om familiens sidste ferie, konfirmation i familien, en rund fødselsdag eller lignende.

I børnehaven viste der sig at være mange situationer, som man kunne lave historier om, og det blev efterhånden en integreret del af dagligdagen. Et eksempel:

Inde i byen, et godt stykke fra Gellerupplanen, havde vi fundet en cykelhandler, der jævnligt hjalp os med stort og småt. Der var nemlig sket det, at vi havde fået nogle tohjulede cykler, som først de større børn hurtigt lærte at håndtere. Derefter gik det stærkt. De mindre børn gav sig til at træne, så de også kunne cykle på tohjulede cykler – uden støttehjul.

Benny, som cykelhandleren hed, hjalp os med at skaffe gamle cykler, som vi så kunne sætte i stand. Nye cykler var der ikke råd til, og de gamle var solide og velegnede til brug af mange børn.

Det betød, at der jævnligt måtte en delegation af sted med bussen til Bennys værksted tæt ved centrum af byen. Dæk, slange, ventil, ringeklokke og kæde – der var ofte brug for at få hentet nogle cykeldele.

Vores besøg hos Benny, og alt det vi oplevede på værkstedet, blev omsat til fotografier og tegninger, der fyldte siderne i den ene bog efter den anden. Teknisk set var det A4 mapper med forskellige temaer, hvor der løbende kunne flettes flere sider ind.

Bøgerne var frit tilgængelige, så børnene kunne hente dem i reolen og kigge dem igennem. Det var også en mulighed at låne en eller flere bøger med hjem, så de kunne ses og læses sammen med forældrene.

Børnehavens logo og stempel var naturligvis med cykel på, man skulle jo kunne se, hvad der var vigtigt. Historier om cyklernes betydning må her begrænses, da det er bøgerne, der skal fortælles om.

Men eksemplet er godt. Cyklerne fyldte meget i børnehavens daglige liv, og vi lavede derfor en mængde historier, der var relateret til cyklerne og vores ture af sted på cyklerne eller ind til byen for at hente reservedele. Bøgerne fyldte efterhånden godt på reolen, og der blev plads til at eksperimentere noget mere med indhold og form.

Nu kan vi komme tilbage til reglerne, for set i forhold til vores erfaring med bøger var det ret oplagt at lave en 'historie' om regler. Titlen på det nye projekt blev *Reglementet* eller som nogle sprogligt initiativrige hurtigt omdøbte det til: *Revlementet*.

Et af de formater, som vi ofte arbejdede i, var et format inspireret af tegneserier, så vi kunne have flere tegninger på hver side. En A4-side blev delt i fire felter, så mens vi sad omkring bordet, kunne forskellige børn og / eller voksne arbejde på et delelement af historien – en tegning eller et tekststykke. Efterfølgende blev det limet ind i den samlede historie, som der blev digtet løs på i fællesskab.

Revlementet var et særligt projekt. Måske skulle det på sigt blive til en bog, men i første omgang blev det sat op på væggen, så vi alle kunne forholde os til det. Vi prøvede at komme i tanke om alle de regler, der var i børnehaven. Det gjaldt ikke kun om at få dem noteret ned, vi brugte også en del børnemøder, og for den sags skyld personalemøder, på at diskutere, hvor mange der skulle være, og om de gav mening, dem vi havde. En sjov proces for både børn og voksne. Forældrene blev kyndigt orienteret om børnehavens regler af børnene, der med tegninger og proces kunne huske de væsentligste pointer, der skulle formidles.

Kun få af børnene kunne læse og stave, og det brugte vi heller ikke tid på. Opmærksomheden var i stedet på historiefortællingen. Den var der til gengæld stor interesse for. Der skulle en voksen til at læse længere tekster, men det skulle gøres ordentligt. Børnene havde nogle klare

ideer om, hvordan historien skulle serveres, og brokkede sig højlydt, hvis en vikar eller en anden læste historien uden at skele til den dramaturgi, der var bundet til historien.

Revlementet er dog, i sammenligning med de øvrige tekster, et 'dokument', der næsten som en lovtekst er tør og rensset for udsving:

Ingen børn må tænde for vaskemaskinen. Budskabet er klart og tydeligt og ikke til gradbøjning. Børnehavens vaskemaskine og opvaskemaskine må der ikke pilles ved. *Kun de voksne må tænde for opvaskemaskinen* – sådan er det. Reglerne for maskinerne har en entydighed en særstatus i *Revlementet* i modsætning til mange af de øvrige regler, hvor der i mange er en dobbelthed, hvor der signaleres må / må ikke.

Man må ikke lave huler på kontoret – altså uden at lave aftaler med de voksne. Kontoret var i forvejen et meget lille rum – nærmere en skabsgang. Tidligere havde der været flere kvadratmeter til kontorstole og reoler, men det rum var blevet besat (sådan noget gjorde man i 70'erne) og lavet om til et hopperum med madrasser og puder. Kontoret var derfor endt i et meget lille rum, hvor der ikke kunne laves huler samtidig med, at der blev lavet kontorarbejde. Det var der ganske enkelt ikke plads til. Men når arbejdet med regnskab og anden administration var overstået, så kunne der igen blive plads til en hule – også på kontoret.

Et andet sted i *Revlementet* kunne man finde følgende regel: *Man må heller ikke lege med telefonen. Kun de børn med tlf.-kort må tage tlf. når den ringer.*

Da reglementet blev udformet sidst i 1970'erne blev mails kaldt breve, og de blev bragt til døren en gang dagligt af et postbud. Mobiltelefoner var primært noget, man kunne se i amerikanske krigsfilm, så den store tunge sorte telefon på kontoret i børnehaven var maskinen, der forbandt os med resten af verden.

Der var en del prestige bundet til telefonen, og ikke mindst de største piger i børnehaven var ret glade for at tage telefonen og professionelt sørge for, at beskeder blev givet videre eller finde ud af, hvem af de voksne der var brug for som assistance.

Revlementet gjorde det tydeligt, at det krævede 'telefonkort', hvis man skulle bestride posten som telefonpasser i børnehaven.

Mange regler blev føjet til *Revlementet*, men der var også regler, der blev forhandlet og genforhandlet med så stor lidenskab, at vi ikke kunne nå at få dem skrevet ned. Sådan var det med regler udarbejdet i forbindelse med de slås-brydekampe, der jævnligt blev sat i scene, og i sådan en sammenhæng kan man godt få nogle knubs.

Baggrunden var den enkle, at vi vurderede, at pigerne med fordel kunne trænes i at slås. For ofte så vi piger, der blev mere forskrækket, end der egentlig var grund til, så en træning i at skubbe, vælte, rulle og måske råbe kunne være en vej til at føle sig mere sikker på benene.

Inden kampen skulle starte, blev der derfor forhandlet regler. Trække i håret og slå i hovedet var NO GO hver gang, men der kunne hurtigt tilføjes nogle flere, og nogle gange mærkelige regler, inden vi kom i gang.

Regler, der sikrede, at de enkelte børn hurtigt kunne afbryde kampen, hvis der var behov for det, eller som det nogle gange skete, at der var en voksen, der afbrød kampen. Det skete ofte ved, at der blev rystet med en tamburin, der blev rystet kraftigt. Når det skete, var der ikke tvivl om, at der skulle afbrydes med det samme.

Thorhild Thejsen, privatfoto

En morfar, Thorhild Thejsen, fortæller i 2020

Siri på tre år er blevet hentet ved børnehavebussen af morfar, vi har låst os ind og vasket hænder, og legen begynder straks:

– Skal vi lege vuggestue med mine baby-bamser, morfar, spørger Siri.

Og fortsætter så – uden at vente på svar:

– Der er to pædagoger, jeg er den ene voksen, og du er den anden voksen!

Efter 40 minutters intens skiften bleer, vasken numser, given salve på og fylden vaskemaskine med lortetøj skal babybamserne endelig sove.

Morfar er også lidt træt.

Men der skal sgu holdes møde, meddeler Siri:

– Altså, anden voksen, skal vi lægge en plan?

– Øh, ja... kan vi ikke lige holde en kaffepause?

– Nej, anden voksen, vi skal først lægge en plan.

– Og hvad går det så ud på? Hvordan lægger vi en plan, spørger jeg?

– Vores plan er, at jeg går ind og stryger børnenes perlefigurer. Og du rydder op i legetøjet. Okay, anden voksen”?

– Okay.

– Nej, anden voksen, altså morfar, vent lige lidt, for jeg skal ud og lave lort. Jeg kalder, når jeg er færdig, okay?

– Okay. Så sidder jeg lige her i den store stol og slapper lidt af.

– Nej, anden voksen, du kan give babyerne eftermiddagsfrugt, når de vågner.

DET ER SGU HÅRDT AT VÆRE PÆDAGOG OG 'ANDEN VOKSEN'.
MEN DET ER DEJLIGT AT VÆRE MORFAR!

Thorkild Thejsen, privatfoto

Flemming Mouritsen fortæller: Reglen 1

Det er en dreng på fire år. Han går i børnehave. Det er en børnehave med regel og struktur på dagligdagen. Han har det noget bøvet med regleriet. Det har de voksne måske også, men det er en hemmelighed – også for dem selv.

En dag sidder han hjemme i stuen. Moren er der også. Han sidder lidt sørgmodig, så siger han hen for sig:

- Regler ka godt lugte.*
- Nåeh, siger moren.*
- Og de har også øjne.*
- Nåeh.*
- Ja, for Hanne er reglen ovre i børnehaven (Red.: Hanne er lederen)*
- Nåeh, sir moren.*
- Hun bestemmer osse over de andre voksne.*
- Nåeh.*
- Og reglen, den vokser og vokser -*
- Op til skyerne.*
- Og helt op til solen.*

(Fra Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen: Mouritsens Metode)

Flemming Mouritsen fortæller: Reglen 2

Den samme dreng, som fortalte om reglen, fortalte også noget andet. Der er gået et halvt års tid. Der er kommet en ny leder i børnehaven og et par nye pædagoger. De er ved at omlægge pædagogikken fra det meget skemabundne. Den slags er en sej og langvarig proces. Det gøres ikke på hverken en uge eller måned. Det giver både koks og kaos og krampe til tider. En dag siger drengen dér til moderen:

- Nu har vi slet ingen regler henne i børnehaven! ’*
- Nå, det var da godt, siger hun.*
- Nej, det var ikke så godt endda.*
- Hvorfor ikke det? spørger hun.*
- Så skal man sidde dér og sige værsgo’ til sig selv*

(Fra Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen: Mouritsens Metode)

Litteratur

Beth Juncker, Jan Helmer-Petersen, Merete Dael m.fl. (Red.): *Det er for børn. Dansk børnekultur 1945-2020*. København: Gads Forlag 2021.

Jensen, Claus. Artikler i *Bixen* 5/1983.

Jensen, Claus. Artikler i *In-fån-ci-a* (tidsskrift) Barcelona, Marts 1992.

Jensen, Claus. Tidsskriftet 0-14. Tema indretning af institutioner. Århus nr. 3/1992.

Jensen, Claus. *Kan man mærke en farve* – video for EUs børnepasningsnetværk, 1993. Oversat til engelsk, fransk, hollandsk, portugisisk, katalansk, spansk, græsk.

Jensen, Claus og Lisbeth Saugmann (1985): *Når man har en god historie, er det med at få den skrevet*. In: BUKS nr. 03: Børns Kulturproduktion.

Saugmann, Lisbeth og Claus Jensen (1983). *Når man har en god historie*. In: *Bixen* 1983.

Saugmann, Lisbeth (1984). *Hvad skal al det sladder til til for*. In: *Bixen* 1984.

Saugmann, Lisbeth (1985). *Børnemøder og børns møder*. In: *Bixen* 1985.

Saugmann, Lisbeth. *Om at lære sig at være tilstede*. In: Århus Pædagoger Temanummer om Heltidsskolen.

Saugmann, Lisbeth (1985). *Alt for damerne og pædagogerne*. In: *Børn og Unge* 1985.

Jensen, Claus og Lisbeth Saugmann (1985): *Når man har en god historie, er det med at få den skrevet*. In: BUKS nr. 03: Børns Kulturproduktion.

Saugmann, Lisbeth (1985): *En anmeldelse af Anna Marie Holms og Lone Thaus 'Børns billedverden'*. In: BUKS nr. 04.

Saugmann, Lisbeth (1986). *Børns frihedstrang*. In: BUKS nr. 06: Skolestart – Skolefritid.

Saugmann, Lisbeth (1989). *Byfest i Gerze*. In: *BUKS nr. 13*: Tyrkiske børn og unge i Danmark.

Saugmann, Lisbeth (1991). *To børnehaver*. In: *BUKS nr. 20*: Danske daginstitutioner efter 1945 – erindringsbilleder.

Saugmann, Lisbeth og Carsten Jessen (1992). *Der var engang to tosser*. BUKS nr. 24.

Saugmann, Lisbeth (1990). *Borte Tit Tit, De voksnes kvaliteter og I fremskridtets og retfærdighedens navn*. In: Århus Børnehaveseminarium afskedsskrift, da seminariet blev nedlagt.

Se desuden:

Merete Dael, Jan Helmer-Petersen og Beth Juncker (red.) (2021): *Børnekultur 1945-2020*. København: Gads Forlag.

Flemming Mouritsen (1996). *Legeskultur*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Herdis Toft & Karin Esmann Knudsen (red.) (2016). *Mouritsens metode. En børnekulturforskers arbejde 1972-2012. Bind 1-2*. BUKS nr. 59 og 60. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Om forfatterne

Lisbeth Saugmann, uddannet pædagog fra det hedengangne Social Pædagogisk Børnehaveseminarium 1970.

Claus Jensen, børnehavepædagog og cand. pæd. antro (DPU). Medstifter af Daginstitutionernes Museumsforening, Århus 1987. Koordinator for flere større landsdækkende konferencer om kvalitet i daginstitutioner. Deltog i BUPL's pædagogiske udvalg og i bestyrelsen for BUPL Udviklingsfond gennem flere år. Medinitiativer til oprettelse af ConCrit – en international pædagogisk bevægelse. Dansk redaktør af tidsskriftet Børn i Europa – i dag

Legens kompas

*Legen er let
Aflydende glas
Bliver dette en kop, en hest, en film?*

*Legen er klar
Denne krop i et spring
Et åndedræt af sved og mave*

*Legen er skøn
En fnisende latter foran skærmen
Stor alvor i dukkekrogen*

*Legen er her
Et insisterende øjeblik
Uden ende, uden stop, uden tøven*

*Legen er alt
En heksekedel af forandring
Større end os*

*Legen er din
En mulighed, en historie i dit liv
Dette kan du godt*

Af Klaus Thestrup, nov. 2019.